

LETO II. ST. 10.-12

Trst
december
1926.

NAS

GLAIS

VSEBINA 10.-12. ŠTEVILKE:

OB SKLEPU	Stran 157
Smiles—F. L.: ČLOVEŠKA MISEL	„ 159
Jože Bajda: POLOŽAJ NAŠEGA LJUDSTVA IN DELO RAZUMNIŠTVA	„ 160
Gervais Drago: ISTARSKI SELJAK	„ 167
B. Franklin—F. E.: MISLI	„ 172
B. Franklin—F. E.: SEDEM ZAPOVEDI MODRIJANA	„ 173
Josip Blokar: LAHKA ATLETIKA	„ 175
Ivo M—ić: STAZE I ŽALOVI	„ 174
A. Š.: ALBERT SIRK	„ 170
H. F. Škerl: RIHARD WAGNER IN NJEGOVA REFORMA	„ 175
France Bevk: BOŽAJOČA ROKA	„ 180
R. Katalinič-Jeretov: MARSOVI SINOVI	„ 182
Z. P.: MELANHOLIJA	„ 185
Nikova: IZLET NA DOBERDOB	„ 184
VESTNIK: Iz uredništva in uprave	„ 182
DRUŠTVENI: D. K. M. Tommaseo. - M. D. Barkovlje. - Iz Mladinskega društva „Sparta“	„ 185
ŠPORTNI: Rado Fač: Športni pomenki.	„ 186
SPLOŠNI: Dekret o zaplembi. — Tiskovni sklad	„ 187
OCENA: Dr. P.: Dve polrebni knjigi. - H. S.: Ital. opera v Trstu (na plain.)	„ 188
SLIKE: Trije posnetki Goršetrovih in trije Sirkovih del.	

ZOBOZDRAVNIK

Med. U. dr. D. SARDOČ

SPECIJALIST ZA USTNE IN ZOBNE BOLEZNI

PERFEKCIJONIRAN NA DUNAJSKI KLINIKI

ORDINIRA V TRSTU

Via M. R. Imbriani šte. 16, I. nad. (prej Via S. Giovanni)

od 9-12 in od 3-7.

Ob sklepu.

Dosegli smo, kar smo hoteli. Preko vseh težav, ki so nam ovirale, da nismo v tem letniku izvršili do podrobnosti našega začasnega namena, smo se vendarle dorili do končnega smotra:

«Naš glas» postane v tretjem letu svojega izhajanja literarno-družinska revija. Večja po obsegu, bogatejša in lepša po vsebini in obliki, cenejša po ceni. Naročnina bo znašala 16 lir za tuštranstvo in za celo leto, za inoštranstvo 20 lir. Vse drugo v razmerju s tem.

Potrebno je, da razložimo najprvo to, ker od načina, kako bo javnost sprejela gmotno stran naših sprememb, je odvisno ono drugo vprašanje: če smo se zmotili ali ne, ko smo rekli, da postane «Naš glas» v svojem tretjem letniku večji in bogatejši in lepši obzornik naših kulturnih udeještvovanj. Mi začenjamo z veselim upanjem. Smo pa trdno odločeni, da se rešimo tistih nerednosti, ki so nam do slej najbolj zakrivile, da nismo mogli v polnem obsegu izvrševati svoje dolžnosti. Naj se nihče ne moti. Doba tistih odjemalcev našega lista, ki so zašajali s svojimi dolžnostmi, ki jih mogoče niti do danes niso izpolnili, se bo nehala pred koncem tega meseca, ko izide prva nova številka, urejena v novem smislu. Še teh nekaj dni je čas, da se poboljšajo. Naslov uprave je jasno razviden zgoraj, na drugi strani platnic. Tja se obrnejo vsi, ki nam mislijo slediti v tem letu, da opravijo že prej finančno stran našega skupnega delovanja. Tisti, ki bi jim bilo primernejše, se obrnejo na podupravo v Gorici, Via S. Giovanni 7, I.

In sedaj ono drugo.

Vsak list te vrste, kakršen hoče biti «Naš glas» v bodoče, se postavi ob sklepu vsakega letnika s kopico obljub in imen, da pokaže, v čem se misli izboljšati. Kakor kakšna tovarna, ki pošilja v svet prospekte o kakovosti svojih izdelkov. Včasih pove resnico, včasih resnico pretirava, največ krat bi storila človekoljubno delo, če bi molčala. Mi ne bomo pošiljali takšnih prospektov in ne bomo delali pretiranih obljub. «Naš glas» bo tudi v novi obliki takšen, kakršni bodo njegovi sodelavci. Te smo delali vedno v drugi vrsti odgovorne, če se ni zgodilo vse tako, kakor smo si mi želeli. Brez dobrih sodelavcev ne more biti noben list dober, brez vsakih sodelavcev je vsak list podoben mestu brez hiš in prebivalcev. To smo vedno ponavljali, v tej ali drugi obliki, in ponovimo spet danes, ko pozivljemo vsa razpoložljiva peresa k sodelovanju. Nihče ni izjema. Kdor ne zna sukati peresa kot dovršen literat, lahko najde svoj prostor tam med nedo-

vršenimi, v delu, ki ga mislimo odkazati dobrim začetnikom za spodbudo in vzgojo naraščaja (edini poskus te vrste med nami in zdi se nam, da precej važen); tudi razboritejši otroci bodo lahko podpirali svoj kotic, ob sodelovanju odraslih moči; kdor se v literaturi ne čuti domačega, utegne napisati kaj dobrega poučnega, tu je polje tako široko: najrazličnejša znanstvena področja, šport, telovadba, književno poročilo in umetnostna ocena, društveno življenje, socialna, politična in gospodarska vprašanja — preveč stvari, da bi mogli vse naštet; kdor ne zna dvigati v višje kroge duševnega življenja z literaturo in učiti s svojimi vednostmi, nas lahko spravi v dobro voljo s kakšno uspelo uganko, smešnico, križanko, šahovsko nalogo — vse to se mu ponuja, vse to se namenja, da bi druževalo naše sile; kdor se odteguje peresu, še vedno ni rečeno, da bi ne znal voditi risalnega svinčnika, čopiča, dleta, presenetiti nas s kakšno izborno karikaturjo, risbo, sliko, posnetkom umavčenega, izklesanega, izrezljanega, vezanega ali na kakršen koli drugi način v užiten lik spremenjenega življenja; proti fotografijam vzdržujemo različne prezirljive predsodke — po krivici, kajti dobre fotografije in z nekim izbirčnim očesom fotografirani predmeti in dogodki niso nikoli primerna preproga za notranjost uredniških košev. In včasih prinesejo svojim avtorjem kakšno gmotno ugodnost. Naš smoter gre sploh za tem, da bi se naši sodelavci ne trudili zastonj. Pravijo, da je grdo o tem govoriti, mi tako ne sodimo. Grdo bi bilo samo, tukaj dosti obljubljeni, a potem nič izvršiti. Mi ne obljublamo ne dosti ne malo, pravimo le to, da bo mogoče že po prvih mesecih in, če napnemo vse sile, morda že po prvi številki, nameniti primeren honorar vsaj za najboljše prispevke, ki izidejo črno na belem.

To je naš program, morda kaj več. In zdaj še nekaj besed o tem, kar je dejstvo.

Prva številka je po gradivu že zaključena. Vsega ne moremo navajati, povejmo le nekaj bolj splošnih in izrazitejših podatkov, nekaj imen, po katerih lahko čitatelji sami presodijo, kaj moremo nuditi v tej in naslednjih številkah. Po daljšem molku se bo oglasil v našem listu eden naših prvih prozaistov, **dr. Ljuz Kraigher**, z večjo novelo, ki bo zbudila gotovo prav toliko pozornosti kakor prejšnja dela tega ostrega opazovalca človeške duše v njih temnih in svetlih prikazih. **France Bevk** je med našim ljudstvom dovolj znana in cenjena sila, da bi ne pričakovali z napetostjo, kaj nam pove v teh tiskanih stolpih. Tržaški novelist **Ivan Vouk** se predstavi z nekaterimi izmed najboljših svojih stvari. **Albert Širok** bo poleg drugega nadaljeval s svojimi obiski med izrazite predstavnike našega kulturnega snovanja. Te slike iz intimnosti dela in premišljevanja bodo

odprle marsi kakšen pogled tudi v intimnost mnoge velike ljubezni do človeka, posebno do našega človeka, in morda ne bodo ostale brez tistega odziva, ki ga imenujemo globlje razumevanje in vračanje ljubezni za ljubezen. Med najbolj znanimi sodelavci za področje metodičnega razmišljanja in vede hočemo imenovati **dr. Lava Čermelja** in **prof. Perica**. Ljudje vedo, da jim bodo prinašali njihovi prispevki vselej nekaj novega, zanimivega, povzdigujočega in koristnega. V pesniškem delu in v drugih strokah se bo oglašal s starejšimi in novejšimi stvarmi **Karlo Kocjančič**. Tukaj ne bo edini, ker homo srečali ob njegovi strani mnogo drugih znanih osebnosti, tudi takšnih, ki se že delj časa niso udeleževale pri nas. Posebno bi opozorili tudi na hrvatske sotrudnike literature, poleg starejših na mlajše moči, kakor so **Ivo Mihovilović**, **Drago Gervais**, **Branko Perović** in drugi, ki se uveljavljajo ali so že uveljavljeni med svojim ljudstvom. To, za čimer smo v tem letu tako stremeli, da bi dobili v svojo sredo nekaj **ženskih sil**, se nam je končno posrečilo in bolje, nego smo si sami upali misliti. So to večinoma še mladi nepoznani talenti, toda jih moremo z mirno vestjo uvrstiti v eno vrsto z moškimi in še mirneje med tiste znane. Pod raznimi psevdonimi (toda mi bi rajši videli, da bi jih v našem krogu nihče ne rabil, ker so nepotrebni) bomo nadalje uganili nekaj dobrih imen. In da končamo to naštevaje, ki itak ne more biti drugačno nego površno in nepopolno, naj omenimo, da so nam ostali zvesti sotrudniki mnogi najboljši iz tega letnika, naraščaj, ki danes nekaj pomeni, in da so se jim pridružili v najrazličnejših strokah razni novinci z istim močnim stremljenjem in z isto dobro podlago.

Mislimo, da govorijo dejstva, ki smo jih tu navedli, že dovolj sama zase. Naj se vsak, ki jih je prebral, vtisne dobro v spomin, da vabi naš glas vsakogar v svojo sredo, da so naša vrata odprta vsem poštenim nameram.

In naj dela po tem, za razširitev naših stremljenj, za čim višjo kulturno stopnjo našega ljudstva, za svoj prosep.

Uredništvo in uprava.

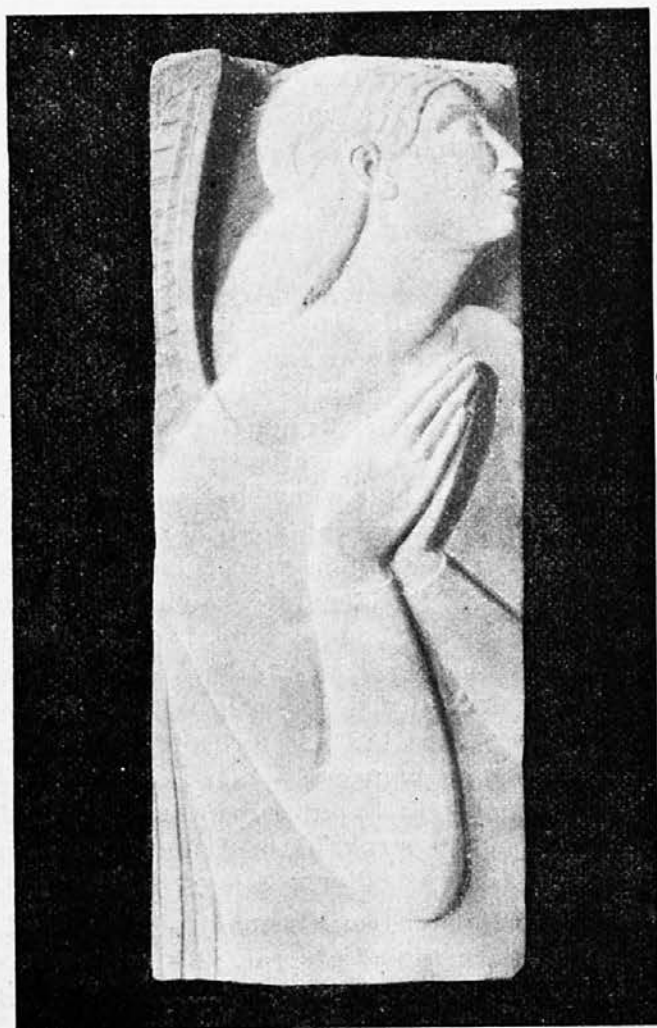

Smiles :

Človeška misel.

Knjiga je živ glas, je duh, ki gre po zemlji. Je misel osebe, ki je od nas ločena po prostoru in času. Ljudje gredo mimo, spomeniki razpadajo v prah. To, kar ostane in preživi, je človeška misel. Kaj je Platon? Razkrojen je v prahu več nego dva tisoč let, toda njegove misli živijo še zdaj.

Preložil F. E.

France Gorše : Molitev.

Jože Bajda:

Položaj našega ljudstva in delo razumnistva.

Mislím namreč na kmetsko ljudstvo, ker tvori to jedro našega naroda, s katerim moramo računati. Meščanstvo in proletariat sta pri nas neznatni manjšini, katerih duševni in gmotni položaj je povsem različen od onega pri kmetskem ljudstvu in zahteva svojevrstnega študija in opredelitve. Zato bom v tem sestavku govoril le o kmetskem ljudstvu, ki ga smatramo vedno za edini objekt

vzgojnega in kulturnega dela, pri čemer pozabljamo na proletariat in meščanstvo. Sploh opažamo v tem oziru veliko površnost in netočnost. Mnogo krat ne upoštevamo razmer in položaja, niti značaja in duševnosti ljudstva, s katerim imamo opravka. O delu med ljudstvom mnogo pišemo, a vse preveč abstraktno. Treba je zagrabiti globlje, v potrebe in zmisel dela, v nezadovoljivi položaj našega ljudstva, položaj, ki ovira, da se to ne more pravilno kulturno in gospodarsko razvijati.

O gospodarski krizi, nje vzrokih in posledicah. Potrebe našega kmeta so se s prodiranjem civilizacije med najširše plasti neprimerno pomnožile. Razen hrane ni naš nekdanji kmet potreboval skoro ničesar, če izvzamemo preprosto obleko, ki je bila navadno tudi domače delo, in nekaj drugih majhnih izdatkov, med katerimi so bili glavni davki. Danes je to drugače. Mnogo porabi za obleko in preveč za druge malomestne novotarije, ki jih prav nič treba ni. Razni luksusi, ki jih srečavamo v vsakdanjem življenju, n. pr. ženitovanjske slavnosti, potovanja, izleti, plesi i. t. d., so se neprimerno povečali. Pa tudi drugih izdatkov ni poznal naš nekdanji kmet, tako ni kupal časopisov, knjig in študiranje otrok je bilo bolj redko. — Največji potrati našega časa pa sta tobak in pijača, ki sta docela nadvladala naše ljudstvo in mu izpodkopavata imetje in zdravje. Advokat in zdravnik se danes bolj nego kdaj poprej redita ob kmetu. Davki so neznosni, večajo se dan za dnem, kmet ječi pod njih težo, dela in obupa.

Nasproti vsem tem podvojenim ali potrojenim izdatkom, pridelava naš kmet istotoliko, kakor je pridelaval njegov oče in ded, ker obdeluje isto količino zemlje in po istem načinu. Uporaba neprimerno večja, produkcija ista: iz tega izvira povsem logično ona velika gospodarska kriza, ki jo danes doživljamo. Pridružile so se ji še posledice vojne, tako da je naše gospodarstvo resno ogroženo.

Beda na vseh koncih in krajih je nujna posledica tega. Našemu kmetu primanjkuje najmanjšega prostega kapitala, ki je za gospodarsko življenje osnovne važnosti. Da se ubrani propadu, je prisiljen čeznaravno delati, ne pozna osemurnega delavnika, poti se od zore do mraka. Da narašča prebivalstvo od leta do leta, je znano, zato pa je velik del našega ljudstva obsojen na izseljevanje. Dan za dnem se trgajo z rodni tal krdela naših mož, fantov in deklet in romajo v tujino, služiti si kruha. Dekleta hodijo v mesta služiti, zadnje čase tudi globoko v Italijo, fantje in možje pa največ čez mejo, v Francijo, Ameriko in drugam.

Žalosten je danes pogled na našo deželo z vseh vidikov, a z gospodarskega morda najžalostnejši. Tem bolj žalosten, ker je

prav naša beda in revščina kriva največ tudi duševne revščine našega ljudstva, ker so te žalostne gospodarske razmere mnogo krive tem žalostnejših kulturnih razmer.

O duševnosti in kulturnem položaju našega kmeta. Ostra gmotna borba za obstanek, ki jo bije naš kmet, ima globok vpliv na njegovo duševnost. Prirojeni mu egoizem se v tem boju tako krepí, da prepleta danes skozi in skozi vse njegovo življenje in prehaja nemalo krat v krutost. Tudi mu ubija ta boj, egoizem in trud čut združništva in socialni čut sploh. V sosedu vidi nevarnega konkurenta, sovražnika. Od vedno je samosvoj, zaprt sam vase, beda in potrtoost pa še globlje začrtujeta to potezo v njegovem značaju. Ni pravega umevanja v vasi, niti v družini ne. Nezaupen je napram vsemu in vsem in uverjen, da mu ni čakati pomoči od nikoder, samo v svoje roke zaupa in dela. Inteligenci zaupa najmanj, vidi se povsod zatiranega, na vsem prikrajšanega in izkoriščenega. O raznih našedobnih kulturnih stremljenjih in gibanjih nima jasnega pojma, pa tudi ne časa, da bi se bavil s tem. Sploh je nazadnjaški v vseh ozirih.

Izseljevanje ima na duševnost naših ljudi velik vpliv. Nič dobrega jim ne nudi tujina, samo trpljenje in zapuščenost, pa napake in zablode. Pri tistem delu našega ljudstva, ki se živi največ od izselništva, je pijančevanje najbolj razširjeno. In to povsem naravno: tujina ni dobra mati našim ljudem, ne da jim veselja in razvedrila, zato si ga iščejo v gostilnah in beznicah. Pri marsi kom podre zlasti življenje v industrialnih krajih oni jez nazadnjaštva, a odrezan od našega kulturnega življenja in doma, napreduje več v slabem nego v dobrem. Tudi izkustev si pridobi naš človek v svetu, a ta izkustva, dobljena v svetu, kjer je sebičnost, prekanjenost in laž podlaga vsemu, le slabo vplivajo nanj in podpirajo njegov egoizem in njegovo nedružabnost.

Mnogo srčnih črt njegove duševnosti pa je iskati v pomanjkljivi vzgoji, za katero nima dovolj časa, še manj pa zmisla. Na otroka ne gleda kakor na razvijajočega se človeka, ampak kot na razvijajočo se delavno moč, zato mu ne posveča one pozornosti in važnosti, ki mu gre; temu se pridružuje še zaposlenost. Matere delajo tik pred porodom in po porodu, le malo časa jim preostaja za otroka in njegovo vzgojo. Pa so pri vzgajanju nevedne, same vzgoje potrebne, najbolj pa počitka. Ljubezen starišev do otrok je sicer velika, a ljubezen sama ne pomaga mnogo. Otroek se začne zgodaj tudi duševno razvijati: beda, delo, skrb, sebičnost, temu se včasih pridruži še prepír, pijančevanje, surovost i. t. d. — to je okolje, v katerem se sprejemljiva otroška duša razvija. Trezne roke in

dalekosežnega duha bi bilo treba, da ga prepeljemo preko takšnih vzgojnih ovir, ne pa samo ljubezni.

Tudi šola ni imela do danes mnogo vpliva na otroka, ker je mrtva učilnica in mu ni mogla dati tistega življenja, ki bi ga potreboval, tudi zato, ker spričo takšnih razmer ni bilo pravega zaupanja v šolo med ljudstvom; današnja šola pa sploh vplivati ne more, ker je tujejezična in bo oni prepad med šolo in domom le bolj poglobila. V knjigo je uvajala šola le deloma, danes še tega ne dela in bo morala to storiti družina. Neznaten je tisti odstotek našega prebivalstva, ki se mu je posrečilo s tem, kar mu je dala šola, dokopati do globjega poznanja našega kulturnega življenja in stremljenj. Pretežna večina ostane daleč od tega. Knjiga jim je k večjemu le zabava in tudi prizadevanje raznih prosvetnih društev in knjižnic ter tudi ono nesistematično in večkrat ne najboljše delo, ki se razpečava z imeni kot vzgojno, kulturno, javno delo i. t. d. po časopisju, revijah, knjigah in predavanjih, nima pri tej množici uspehov. Vzrokov za to je več:

1. ker je naš kmet ves v boju za obstanek, preobložen z delom;
2. ker je precej nazadnjaški, nezaupen napram vsem, samosvoj in nesocialen;
3. ker je to vzgojno delo slabo, večkrat tudi le navidežno ali vsaj nesistematično;
4. ker odjemlje življenje našega kmeta večkrat domu, tako vojaščina, pozneje pa služba in kruh. Največkrat pa ga iztrga dobrim vplivom iz rok najhujši njegov sovražnik, pijača. Slaba družba in gostilna nam ga iztrga popolnoma iz rok, tako da je vsako delo zaman.

S toliko večjim zadovoljstvom pa gledamo na oni, dasi neznaten del mladine, ki se skuša osvoboditi starih kvarnih vplivov in razvad ter se prav lepo kulturno razvija; to so oni aktivni člani raznih kulturnih organizacij, ki kljub delu in oviram niso ostali slepi za naše kulturne težnje.

Medsebojno razmerje obeh kriz. Preobširno bi bilo, da bi dalje razkrajal vzroke naše gospodarske in vzgojne krize, zato preidem k poizkusu načrta za rešitev omenjenih vprašanj, ali — če hočete, da se bolj bahaško izrazim — k poizkusu načrta za delo med ljudstvom. Kdor pa danes govori o delu med ljudstvom in ne upošteva in pozna položaja in značaja našega ljudstva, pač ne more biti več nego navaden kričač, pa tudi če ima fantazijo in zgovornost. Mi najmlajši bi morali to vedeti in napovedati soglasno oster boj vsemu, kar ni rojeno iz potrebe, vsem publicam, ki jih danes prodajajo po časopisju in drugod. Zato je dolžnost vsakega izmed nas, da se sam

poglobi v značaj in duševnost naših ljudi, v njih gospodarski in kulturni položaj, v bistvo vseh naših kriz, v njih vzroke in posledice ter si ob tem skicira pot rešitve in načrt svojega dela.

Ko smo torej vsaj površno in nepopolno pregledali vzroke in posledice naših glavnih kriz, prehajam k načrtu njih rešitve. Ostrejšje opazovanje kaže, da je enostranska rešitev, to se pravi, rešitev samo gospodarskega oziroma samo vzgojnega vprašanja nemogoča, ker se ti dve vprašanji čudovito prepletata, zato more biti le rešitev prvega in drugega ob enem uspešna. — Premagati krizo pomeni, odstraniti njene vzroke. Med vzroke gospodarske krize smo prišteli tudi razne razvade in potrate, pijančevanje, kajenje, dalje nepravilno obdelovanje zemlje, pomanjkanje zmisla za združništvo, pomanjkanje izobrazbe sploh itd. To pa so napake, ki se dajo popraviti samo s privzgojitvijo skromnosti, varčnosti, zmernosti, trdne volje, s poukom itd., kar spada povsem v vzgojno vprašanje, v prosvetno delo. — Neuspehov na prosvetnem polju pa je krivo mnogo tudi prevelikovo kmetovo delo in slabe gmotne razmere sploh, ki se dajo omiliti le z izboljšanjem gospodarskega položaja. — Razvidno je, kako hodita ti dve krizi z roko v roki, ena sega v drugo, zato pa bo moralo iti z roko v roki tudi naše delo v teh dveh strokah, če hočemo, da bo uspešno.

O delu na gospodarskem polju. Premagati krizo pomeni, odpraviti vzroke krize. Iz prejšnje raziskave o vzrokih naše gospodarske krize vidimo, da se neki vzroki ne dajo odpraviti, tako n. pr. ne moremo zmanjšati nujnih izdatkov za prehranjevanje, davkov itd., tudi ni možno, povečati zemljišča, ali zmanjšati prebivalstva. Tu se ne dà nič napraviti, pač pa drugje. Dà se zmanjšati pretežna večina naših izdatkov: začnimo z obleko, opustimo vse druge neumnosti in novotarije, s katerim zapravlja zlasti kmetska mladina po nepotrebnem denar. Napovedati moramo neisprosen boj pijači in tobaku, najhujšima sovražnikoma zdravja in premoženja. Ne mislim dokazovati, koliko se danes popije in pokadi, niti ne, kako kvarno vpliva prva in druga strast na naš organizem, rečem samo, da bi razna abstinentna društva ne bila tako smešna, kakor se morda marsi komu na prvi hip vidiijo. Volje je treba privzgojiti ljudstvu in nam samim.

Na drugi strani pa je treba dvigniti naše poljedelstvo; tega ne smemo pozabiti. Poglobiti se moramo v študij te stroke, tako da bomo zmožni nadaljevati delo, ki ga je z uspehom započela že starejša generacija. Treba nam bo tu le slediti in napredovati. Poljedelstvo, sadjarstvo, vrtnarstvo, vinogradništvo, živinoreja, mlekarstvo, čebelarstvo, združništvo i. t. d. so panoge gospodarske vede,

ki zahtevajo vsaka zase temeljitega proučevanja in široke uporabe, kajti naš kmet mora iztisniti vse, kar je mogoče, iz zemlje, uporabiti mora za to vsa sredstva. Reči moramo, da je življenje na našem gospodarskem polju še precej bujno, če pomislimo na ono težko svinčeno ozračje, ki davi danes vse naše kulturno življenje.

Naši kmetje so organizirani v raznih zadrugah, ki cvetejo po deželi. Naravno je, da te zadruge ne uspevajo najbolje, ker kmetje ne razumejo pravega pomena zadružništva, kar se kaže v pogostih prepirih pri zadrugah kakor vseh drugih organizacijah. Še mnogo dela bo treba tu, preden bo naš kmet zrel za socialno življenje. Med važnejše zadruge je prištevati razne kmetske posojilnice in hranilnice, konsumne zadruge, mlekarske zadruge in dr., ki imajo v Trstu in Gorici svoje centralne organizacije.

Ni tu mesto, da bi natančneje razpravljajal o zadružništvu, kdor pa se hoče poglobiti v to kakor tudi v druge panoge gospodarstva, najde v naših gospodarskih listih in knjigah dovolj sredstev za to. Kakor sem rekel, smo v tem oziru še precej bogati, imamo dve gospodarski reviji, ki z uspehom širita nauke iz gospodarstva. Oba lista «Gospodarski list» in «Gospodarski vestnik» se dobro držita na površju in imata lep krog sotrudnikov. Mnogo je delavcev na tem polju, a ne dovolj, še mnogo delavcev in dela bo treba, predno bomo lahko govorili o končani gospodarski krizi.

Prosvetno in vzgojno delo med ljudstvom. V tesni zvezi z delom na gospodarskem polju je prosvetno delo, ki tvori danes vprašanje zase. Iz žalostnih kulturnih razmer, iz duševne revščine in zablod naših ljudi doni klic po močni in zanesljivi opori in luči, ki bi vodila našega človeka preko težav vsakdanjega življenja v hram naše kulture in književnosti, da bi se tu očiščeval, krepil in srkal moč za življenje.

Naš cilj je tu povsem vzgojen, kajti dvigniti moramo absolutno duševnost našega kmeta. V borbi za vsakdanji kruh se mora izčiščevati, ne pa potapljati se v sebičnost, prekritost, lakomnost itd. Skratka, postati mora gospodar in ne suženj boja za obstanek. Izbrišati je vse temne črte v njegovem značaju, tako nesložnost, samopašnost, nesocialnost, razsipnost i. t. d. ter poglobiti lepe poteze kakor ljubezen do otrok, jekleno voljo, delavnost, skrbnost, varčnost i. t. d. Zmagati je njegovo konservativnost, uvesti ga v poznanje naših kulturnih stremljenj, kjer bo našel globlji zmisel svojega življenja in se bo po njem uravnaval.

Ko bo razumel pomen svojega življenja, bo gledal drugače tudi na otroka in družino. Otroku mora posvečati naš kmet tisto važnost, ki mu gre. Družina mora postati ognjišče vzgoje v najstrožjem po-

menu besede. To je potreba, ki nam jo je vsilil zgodovinski razvoj, ker nas je potisnil v dobo, ko smo brez lastne šole, v dobo, v kateri se zanemarjenost na vzgojnem polju maščuje kruto nad nami. Nikjer ni pravega razumevanja, surov materializem prepleta vse naše življenje, zajedel se je globoko v duševnost našega kmeta. Egoizem, nizke strasti, ki zapovedujejo vsemu svetu, pijača, nezmernost, nemoč volje — vse to je prinesel tok razvoja in se je globoko zajezilo tudi v najširše plasti našega ljudstva.

Poudarjal sem, da je naš cilj strogo vzgojen, ker rešitev iz teh žalostnih kulturnih razmer, iz pokvarjene kmetske duševnosti je v povzdigu vzgoje, predvsem družinske vzgoje in v prosvetnem delu med mladino in odraslimi, ki naj bo tudi vzgojno v najstrožjem pomenu besede, ki naj bo klesanje duševnosti in značajev, trdih kakor kraški kamen. To delo pa je treba postaviti na realna tla, ga sistematizirati, dati mu pravilno, našim razmeram in potrebam ustrezajočo obliko. Ni lahek ta problem, ker smo vezani na vse strani, na tisoče okoliščin, o katerih je že govoriti težko.

Odklanjati je odločno, da bi se to delo vršilo samo po časopisju, ki marsikdaj izgubi jasen pojem čistega in nepristranskega prosvetnega dela. Tudi opažamo, da časopisje vrši to delo brez načrta, kar mimogrede in hoče utrezati predvsem zabavi in radovednosti, ne vzgojnim in kulturnim potrebam ljudstva. Od časopisja kakor tudi revij zahtevamo, da poglobi delo na tem polju, da mu posveti več pozornosti in moči ter ga po načrtu sistematično izvrši. Zahtevamo to od časopisja, ker smo zelo ubožni z vzgojnimi sredstvi in nam časopisje ne more in ne sme biti to, kar je morda drugim narodom — nekakšna zabava in duševno razvedrilo sitih, ki imajo drugih vzgojnih sredstev na razpolago, katerih se lahko poslužujejo.

O naših prosvetnih organizacijah in njih delu bi se dalo mnogo povedati, a to zahteva razpravico zase. Pripomnim naj samo to, kar se vedno poudarja, namreč, da je treba tu temeljite poglobitve dela v vseh ozirih. Društveno delo naj bo predvsem notranje. Če hočemo, da bodo žele ljudske knjižnice uspehe, je naučiti ljudstvo najprej čitati, tako da pri čitanju knjige ne gleda iz kvarnih nižav opolzkosti niti ne zabave, ampak dvigniti je čitatelja, da bi gledal na književno delo s stališča, kakor ga je pisatelj zamislil, tako da postane čitanje poglobljanje v sebe, v življenje, iskanje resnice, vrednot in spoznanj.

Pa še nekaj sem hotel reči. Tisoč naših fantov, mož in deklet roma v tujino. Tudi ti ne smejo biti obsojeni, da bi samevali daleč od doma, zapuščeni in od vseh pozabljeni, ne smejo podleči trpljenju in tugi ter postati sinovi gostiln in beznic. Mi teh ljudi ne

smemo pozabiti. Tudi te raztresene sinove in hčere našega naroda je treba organizirati po možnosti. To ne bo tako težko v mestih, kjer jih je vsaj po 10 skupaj, v tujini je človek domače besede željan in postane mnogo bolj socialen v tem zmislu. Te organizacije naj bodo zvezane z domovino po časopisih in revijah, v večjih naših delavskih središčih bi lahko uspevala tudi knjižnica i. t. d., takšne organizacije morajo postati v tujini ognjišče naše besede in kulturnega dela. Zlasti v industrijskih krajih, kjer je mnogo naših izseljencev, so takšne organizacije nujne.

***

Dovolj! Zadostuje že ta površni pregled, da si ustvarimo lahko sliko, kako neizčrpno je delo na gospodarskem in prosvetnem polju, na teh najvažnejših poljih v našem kulturnem življenju, delo, ki ga ne smemo omalovaževati in zanemarjati, ker bi se to utegnilo kruto maščevati, če ne že nad nami, pa nad našim bodočim rodом.

⊞⊞⊞⊞⊞⊞

Gervais Drago:

Istarski seljak.

Bili smo na jednom izletu. Na Učku. Na strmu i čarobnu Učku, sivu od starosti i vapnenca. Čista je i bela pred nama starica Učka, samo joj je vrh okružen oblacima.

Veseli smo. Opila nas je ta čarobna i divlja priroda: ernogorica, što stoji uspravna, kao četa divova, livade pune najšarenijeg cveća, kao mozaici holandeskih majstora, vedro nebo i naša obesna mladost.

Pevamo, smejemo se, divljamo.

Prolazimo jednom malom i uskom stazom, što se je nekako plašljivo i devičanski urezala u sivo kamenje, a prema nama ide starac.

Podbočio se na štap, ruka mu drhće. Ledom i velikom bradom igra se vetar, pa ta brada iz daleka izgleda, kao neka bela zastava, kao neki beli veo. Drhturi tako starac i bliža nam se lagano, kao utvara.

Je li to Ahasver, večni židov, što ludja svetom, proklet od ljudi i od Boga?

Ili pustinjak, što se je izvukao iz svoje špilje u kojoj se bije krvavim bičevima tražeći istinu i mir?

Starac nam se približio:

«Bun jorno, sinjori.»

Glas mu je plašljiv, piskutav i tronut. I polazi dalje, lagano, oprezno. Podupire se na štap, a vetar mu vije bradu.

I nestaje u magli i oblacima, kao utvara neka.

Bio je naš seljak — — —

To je jedna od onih slika, koje ostaju duboko u duši i koje se nikad ne zaboravljaju.

***

Imam još jedno sećanje na našega seljaka.

Bilo je to u blizini Čepića. Čudno je jezero taj Čepić. Nekako se je plaho utisnulo u onaj kraj. Tužno je — mutno i bakreno — nikad na njemu jasnije, sunčanije boje. Kao, da je u žalosti. Pa kad se ga gleda iz daleka — sa Učke — kroz tanku, provedjenu maglicu — dobiva se dojam nekog ukletog i zapuštenog kraja iz Uhlandovih balada. Kao da je ovdje jednom bilo življe: «Narod je pevao, smejao se i veselio, ali ovuda je došao strašni i okrutni vitez. Vitez je silovao device i žene, ubijao muževe i sinove. Ali Bog je poslao na njega kletvu. I danas je taj kraj pust i osamljen, a ono jezero — to su suze svih onih jadnika, koje je mučio strašni vitez.»

Tako sam lutao jedno posle podne u blizini tog mutnog i žalosnog jezera i slušao čudne, otrgnute izreke, povike i glasove iz daljine. Inače mrtva tišina, kao da je sve umrlo, utihnulo — za uvek.

Sve je tu mrtvo — žalosno i tužno — bez pesme, bez glasa. Ako čuješ pesmu — mučna je, jadna, kao da je peva pračovjek u svojoj bezpomoćnosti. Ako čuješ glasove i oni su tajanstveni, kao da dolaze iz sredine zemlje, pritajeni, kao da netko jeca.

Čudno je. Čovek bi najradje seo i zaplakao onako iz srca. Ni zašto. Samo, da plače, plače, da isplače svu dušu. — —

Začujem frulu — tiho, jedva čujno. I zvonca. — Stado. Na jednom je brežuljku sedeo pastir, mlad, jak, a kraj njega stado ovaca.

Idila iz grčke poezije, ali bez smeha i toploga, južnoga sunca.

Njegove su frule plakale. Dva, tri glasa i ništa više. Pa kakva melanholija. Zaista — treba ovakav pejisaž, da se može dati onoliko melanholije u mali, antikvarski instrumenat, što je odjekivao još po grčkim brežuljcima. Taj pastir, koji je ležao na krpici slabašne trave, što se je usekla u sivo kamenje, ostat će mi večno u pameti. I sav onaj pejisaž. Mutno i oblačno nebo, sivo, divovsko kamenje i muljevito jezero.

***

Te dve slike, melanholične i turobne, iskaču mi pred očima kadgod mislim na njega — istarskog seljaka.

One mi dočaravaju svu njegovu dušu, ispaćenu i izmučenu, svu onu bol, što se je stisla negde na dnu njegova srca.

Istarski seljak.

France Gorše: Sv. Frančišek.

Nije to tipični Zagorac, proketo — smioni «puntaš» iz Šenoinih romana, ili obesni Sremac, karikaturisan na kilometre u Bertićevim i Velikanovićevim romanima. To je patnik — Veli Jože — što ga je tako divno, majstorski i bolno — istinito, istesao Vlad. Nazor.

On je krasan čovek. (Tako bi rekao Dostojevskij). Čovek sa dušom — velikom, kao njegova Učka, težkom, kao njegovo sivo kamenje. Sa dušom, koja trpi, istinski, duboko, očajno. Neka čudna melanholija — melanholija rase — melanholija krajine — zemlje — i samoće. Ona je grundton njegove duše. Najjača i najdublja žica sa tihim šopenskim jecajima.

Te čudne, neizporedivo čudne melanholije ima svagde. Ona, kao da lebdi u zraku, nad onim apokaliptičkim vrhuncima istarskim — nad onim sitnim i plašljivim dolčićima i klanjčićima, šumicama i brdašcima. Ona, kao da se izvija iz crvene zemlje, koja je valjda tako crvena od one silne krvi, kojom su je natopila seljačka telesa. Ona, kao da živi u diskretnoj sceni sramežljivih borova, u senama letnjih ladonja. Njom je prožet sav onaj kraj — pust i jadan.

Zamislite sliku:

Suton. Nad Nikom oblaci, teški i tamni. Blizu su. Tek da se dotaknu vrha. Polja, uzana i mala, dolčići i šumice neštaju u magli i turobnoj perspektivi sutona. Kamena stazica, a po njoj zvonca i ovice. A podalje pastir — tanak, gotovo proziran, kao neko nadzemaljsko, astralno biće.

A tako je sve u Istri. I kad je sve puno sunca i radosti i kad je sve puno magle i oblaka.

Melanholija — čudna i teška, himalajska melanholija. I ona se je prelila u dušu čovekovu. Ona je zašla u nju, pripila se uz nju, kao oceanski polip i ne pušta je. Svagde ga ona prati. A slatka je, Bolno slatka i draga. Jest, draga. Zavali se čovek tako u travu i zagleda u pusta polja i ravnine — male, daleke gradiće, što su se, kao neki štetni insekti pripili uz zemlju, no retko posejana i drobna seoca — zagleda se u modro nebo i sluša. Sluša reči, čudne i tajnovite, reči, što mu ih šapće sve što je oko njega i u njemu. Sanje čudne i mile sanje, slatke i neizrečene. Ne može čovek, da im odredi jasnoću i boju, ali one su tu. I uspavljaju ga.

To je melanholija slavenska, što je radjaju stepa i šume, samoća i osećaj, da si zapušten. Eminentna slavenska baština i naše privatno vlasništvo.

S tom čudnom i slatko-bolnom melanholijom ide ruku uz ruku još teži, jadniji osećaj: apatija. Nije to apatija salonskog skeptika i načitanog degenerika. To je apatija potištenog, do dna duše razočaranog čoveka. Apatija prema svemu i za sve. Teška, sumorna, jadna. Ona ga preči, da išta poduzme, što bi njemu koristilo — otela mu je svaku volju i inicijativu. Stoji on tako pred razrušenim domom, pred gasnutim ognjištem svojim i — mahne rukom: «Kuntra vetru se ne more.»

A ako se u njemu kadkad digne revolta, revolta bičevana i popljuvana, revolta čoveka, koji je ponižen i uvredjen, ta je revolta slaba i drhtava, kao plamičak voštanice. Ne može se. Mahne rukom i podje dalje svojim teškim putem.

Sećam se na Veloga Joža: Jože polazi u Mletke na Barbabiankinom brodu. Dio sa šakama i kentuarskom snagom, a golubinjim

sreem. Tih, pun rezignacije i apatije prema svemu. Zna kamo ide i zna što ga tamo čeka. Ide, da robuje dalje, da bude ponizniji i jadniji, nego što je pre bio. Tamo u daljini vidi još kamene hridi svoga kraja i smrtna ga hvata nostalgija. A polazi. Tek oluja, koja uništi brod, probudi ga iz te tuposti i on se spašava plivajući pun sentimenta i čežnje prema rodjenoj grudi.

Prošlost je tu. Krvava i strašna prošlost, kad su ječala brda od krvavih bičeva i orile se planine od kmetovskih jadicovski. Strašna i krvava prošlost, koja leži ispisana na svim ovim kamenim hridinama, zgurenim seocima i malenim gradićima. Vekovi su tu. Vekovi za kojih je drhtala istarska zemlja pod kopitima tudjinskih vitezova sa bičem u ruci i prezrivoj smeškom na ustima. I kmetovska se je šija prignula, a po ledjima je udarao bič, zahvaćao i kidao živo meso. Duša je toga kmeta ječala, sama i bespomoćna, kao ono Jože pod Motovunom. Molila je milost i razumevanje, a milosti nije bilo.

Ta jadna, izmrcvarena duša, pogažena i prezrena (kmet nema duše), proganjana bez trunke čovečnosti — ostala je tiha i smirena. Nije bilo u njoj snage, da se odupre. Previše je bila izmučena od teških borba, od strašnih navala. Čas svladavala lukavošću, čas silom, nije se mogla kmetaska duša, da snadje i ona je osećala samo to, da pred njom stoji nešto, čemu se valja pokoriti.

Prokletstvo je palo na njega. Pritiskivalo ga kroz stoleća i ubih mu svaku želju, svaku volju za borbu. Pritislo mu je i dušu i srce i njegova duša može tek, da stenje, kao ukleti utamničnik u tornju kule. Bezpomoćan je i jadan. Ne može, da se makne od svoje silne, detinjske i plačne bezpomoćnosti. Ona se manifestira u gotovo svakoj njegovoj gesti i kretnji. Smeh mu je slab, drhtav i ropski, a lice ponizno, namežurano, bez malo samosvesti. Plah je i zatvoren u se — u svoju bol i tugu.

***

I pesma mu je čudna. Široka i bona, siromiašna glasovima, jednolična, ali tužna. Ima u njoj samo par glasova, harmonija joj je slaba, voli disonance. Ali u tim disonancama drhću suze i melanholija.

Tako mora, da su pevali prvi ljudi.

Prastare su to melodije. Melodije šuma i livada, polja i pustinja — zaseoka, sakrivenih negdje u dolinama i morskim obalama. Melodije su to, koje bi kakvom Verdijevcu vredjale uho, a ipak — kako su krasne i čudne. — Malo ima veselih, a u njima ima opet više melanholije, nego radosti. Suza, što drhće na licu, koje se smeje.

Nije to vinska pesma Zagorca, zakonitog nasljednika Bakova, nije to sevdah — pesma orijentalnog i džembelskog Makedonca, niti je gromki glas kršnoga Ličanina, što hoće, da nadviče bure i gromove (oj!). To je pesma jednog i bezpomoćnog, ostavljenog melanholičnog čoveka.

* * *

I tako stoji seljak. Spuštenih ruku, oborena pogleda. U njegovoj dobroj i zlatnoj duši poživaju tuge i boli, što su kroz stoleća dugo padala na nju. Stoji i gleda nekud u daljinu, a bol, čudna i neizreciva pritište mu srce.

Zagledao se čovek u daljinu, pa zamišlja neki čudniji, lepši i krasniji kraj, kraj pun sunca i radosti. Možda mu duša šapće priču, davnu i zaboravljenu, priču o zelenim livadama i pšeničnim poljanama. Šapće mu o čudnim bogatstvima i o davnim, davnim vremenima, kad je bila i ona vedra i sretna, kad ju nisu pritištale boli i suze, jad i čemer.

Zagledao se čovek.

Oseća, duboko oseća svu osamljenost i zapuštenost. Sam je. I duša njegova plače. Plače za suncem i smehom, za radosti i pesmom. O, da mu je poletit, kršnom i mladom, nekud tamo u nebesku čistoću, u daleku, daleku, nikad vidjenu zemlju.

I da mu se je otresti te čudne, te strahovite boli, što mu leži na srcu i ne da, da pusti maha raskalašenoj i obesnoj radosti. Radosti života.

Ne može se.

Pred njim je tužna krajina — opustjela, slabašna polja, goli vrhunci i sivo kamenje. Sve je oko njega pusto i žalosno, a takva je i njegova duša. Takva.

Benjamin Franklin :

Misli.

Veš, zakaj je tvoj sosed dve prikuhi, ti pa suh kruh? On je bil že pri tnalu, ko si bil ti še v postelji ali na izprehodu, v družbi, pri igri.

Vstaneš pozno, ko potuješ in moral boš ves dan dirjati in mogoče ne boš dokončal polovice svojih opravkov.

V življenju gre lenoba tako počasi, da jo ubožstvo dohiti, v kolikor se ni že preje oddaljilo.

Živi od upanja in umrl boš težko.

Preložil F. E.

Benjamin Franklin :

Sedem zapovedi modrijana.

I. Zmernost.

Ne jej preveč, ne pij opojnih pijač.

II. Snaga.

Imejte zmerom snažno telo, obleko, stanovanje.

III. Varčevanje.

Ne trosite za nekoristne reči, stroške pa urejajte po svojih dohodkih.

IV. Delo.

Čas je zlato; nikdar ne smemo biti v brezdeltu in to, kar izvršimo, naj bo koristno nam in drugim.

V. Red.

Vsaka reč naj ima svoj prostor in vsako opravilo svoj čas.

VI. Brzdanje.

Ogibajte se vsega, kar je čez mero: pri delu, v čustvu, v sodbi, v zabavi.

VII. Odkritosrčnost.

Govorite tako kakor mislite in vaše misli naj bodo takšne, da ne boste zardeli, če bi jih izrazili.

Preložil F. E.

Josip Blokar :

Lahka atletika.

Spominjam se, kako je bilo pred leti, ko nismo še, lahko rečem, znali, kaj je šport. Hipoma pa so naša društva začela gojiti nogomet in sedaj ni skoro enega društva, da bi ne štelu bolj ali manj dobro četo. Z nogometom skoro v istem času in v isti meri se je razvila hazena, čeravno ji še dosti manjka. Moram reči, da sta se ti dve panogi športa zelo priljubili naši mladini, če sta se tako razvili. Toda ne smemo pozabiti, da obstoji še mnogo drugih panog, pa, da odkrito povem, bolj zdravih, bolj priporočljivih in manj nevarnih.

Da mi ne bo nobeden očital nedoslednosti, ko govorim o «manj nevarnih panogah športa», naj omenim, da ne mislim na kolesarstvo, ker tu je zame ista: nogomet — nevaren sunek oz. brca, kolesarstvo — nevaren padeč. Niti ne bom priporočal veslarskega športa, ker vsi vemo, kaj stane — privoščijo si ga lahko le poedinci, ne pa naša mladina na splošno. Sploh se po deželi ta vrsta športa niti ne more udeleževati.

Morda je ta moj skromni članek glas vpijočega v puščavi, če sta se nogomet in hazena že tako globoko vkoreninila v našo dušo in kri, da ni več prostora za drugo. Na vsak način sem optimist in zategadelj upam najboljše. (Posebno ker ne bom govoril o predragih žogah in o vsem, kar zraven spada...).

Vsako društvo bi moralo ustanoviti svoj odsek lahke atletike. Takšen odsek — kakor mi je znano — obstoji že pri več društvih, toda da delujejo, nisem slišal. Zelo hvale vredno je, da je baš eno najnovejših društev v tem zadnjem času dalo spodbudo k delovanju v tej panogi. Mislim na lahkoatletični meeting M. D. «Zarja» — Bazovica; le kako malo zanimanja je vzbudil — še prvo tržaško športno društvo ni bilo zastopano. Občno začudenje so pa vzbudili atleti bivše rojanske «Zarje», ki so se večkrat sijajno pokazali (sem štejem tudi izvrstno žensko moč na brzotek 60 m), a se takrat niso oglasili. Toda preidimo k stvari.

Načelnik takšnega lahkoatletičnega odseka bi moral dobro preštudirati svoje ljudi. Ločiti bi jih moral po zmožnostih. Ko bi določil ene za hojo, druge za tek in to za kratke in velike proge (vedno, če je gotov, da se znajde vsak v svojem elementu), začel bi z rednimi vajami. Te panoge športa ne zahtevajo igrišča: vadimo se lahko zjutraj zgodaj ali zvečer na manj prometnih cestah, na noben način pa več nego dva krat na teden. Pri teh vajah bo dobro, da uporabimo dobro uro ali še boljše izvrsten kronometer, ker če bo vsak poučen o svojih rezultatih, bo šel lahko z gotovostjo tekmoval, saj bo znal natančno, kaj velja. Za skok v višino in daljino ter met kladiva je priporočljivo, učiti se vsak dan in če mogoče na kakšnem igrišču, osamljenem kosu terena i. t. d.

Če bodo padle te besede na rodovitna tla, sem gotov najlepših uspehov. Manjka le volje! Zato oprimumo se lahke atletike in zapomnimo si, da le narod z močnim in zdravim naraščajem ne izumrje.

Ivo M—ić:

Staze i žalovi.

Staze su blede, ali staze su i radosne.
Tvoj posmeh je cvet. Tvoja reč je cvet.
I cvatu uz moju stazu, pa je raduju.
Žalovi plaču, ali žalovi su i radosni.
Tvoje su usne male, rumene školjke.
Jutros su žalovi okićeni j razdragani.

Albert Sirk: Lastni portret,

Albert Sirk.

Malokdo pozna 39letnega Križana slikarja, Alberta Sirka.

Trden je kot Kraševcec, vesel kot ribič, močan kot atlet.

Če ga povabiš na ribji lov in na slikarsko razstavo, se odloči za ribji lov.

Dovršil je slikarsko akademijo v Benetkah, vendar ni v njegovih slikah nič italijanskega; vse preveč je sin naše zemlje.

Po struji je najbližje impresionizmu, ljubi pa bolj portret nego pokrajino.

Ni borec, ne išče novih poti, ne izgublja se v labirintu temin, ne jadikuje, ne obupuje: naiven je in zdrav, solnčen in krepak. **A. Š.**

H. F. Škerl:

Rihard Wagner in njegova reforma.

Splošno kulturno snovanje preteklega stoletja tvori za duševni razvoj eno izmed onih sijajnih dob, ki morajo biti za vzgled vsem poznejšim rodovom. Ljudska masa se je z usodnim izbruhom francoske revolucije oprostila tisočletnemu životarenju in je stopila na plan, prevzela z vso svojo svežostjo vajeti človeštva v lastne roke ter nam poklonila v vseh panogah človeškega udejstvovanja — filozofiji, umetnosti in znanosti — najboljše svoje umotvore. Človeška kultura, ki ni bila več last nekih privilegirancev v družbi, se

je povzdignila do tiste visoke stopnje, ki jo moremo šele danes, daleč proč od onih razmer in bojov, občudovati in preceniti v vsej njeni veličini. To je bil duh francoske revolucije, ki nam je dala nam lastno kulturo, predhodnico one druge kulture, ki mora biti edini in najvzvišenejši smoter človeškega hotenja, našega vse-spolšnega zedinjenja. To je bil tudi duh dobe kulturnega prekipevanja, ki je dal človeštvu velikana v pravem pomenu besede, velikana, ki je preosnovil ves tedanji glasbeno-estetski nazor s postavitvijo nove glasbene umetnosti.

Rihard Viljem Wagner se je rodil 22. maja 1813. v Lipskem. V zgodnji mladosti ni kazal velike nagnjenosti do glasbene umetnosti, zanimal pa se je tem bolj za literaturo. Že kot srednješolec je spisal tragedijo v velikem slogu, po Shakespearjevem vzgledu, v kateri — kakor sam pripoveduje v svojih «Spominih» — umre kar 42 oseb, tako da je moral priklicati na oder razne osebe v obliki duhov, ker bi drugače v zadnjem dejanju ne imel več igralcev. Baš to delo je postalo vzrok, da se je pozneje posvetil glasbi. Nekoč, ko je prisostvoval izvajanju Beethovnovega «Egmonta», ga je ta glasba tako navdušila, da je sklenil uglasbiti to svojo tragedijo. Tega sicer ni storil, izdal pa je nekaj simfoničnih del, ki so svoj čas imela uspeh, ter si je zamislil opero «Svatba», s tragično vsebino, katero je deloma tudi uglasbil, a pozneje, ker ni bila sestri po godu, popolnoma uničil. Pozneje je spisal še «Vile» in «Prepoved ljubezni», deli, ki sta bili takrat precej dobro sprejeti, a ki danes nimata za nas veljave, ker so to poizkusi, ki zanimajo le zgodovinarja. Prvo njegovo večje delo je opera «Rienzi», prvič uprizorjena leta 1842. z dobrim uspehom. Sicer je to delo še zamišljeno v duhu tiste dobe, a je značilo za mladega glasbenika odprto pot. Še istega leta je sledila spevoigra «Leteči Holandec», zajeta iz znane nordske pripovedke, katero je slišal med baltiškimi mornarji ob priliki neke zelo burne vožnje od Rige do Londona. Uspeh, ki je bil hladen, je potisnil Wagnerja nekoliko v ozadje, dokler ni izdal leta 1845. svojega tretjega dela «Tannhäuserja». To danes tako popularno delo je doživelo tedaj popoln neuspeh.

Wagner, ki se je že s tem delom pokazal v luči reformatorja, je zadel na odpor tedanjih estotov in krika in vika ni bilo ne konca ne kraja. Smo pač takšni: zaljubljeni v same sebe, da tiščimo v tradicijah, iz katerih smo vzrasli, in se nam zdi nemogoče, da bi mogel kdo drugi, mlajši od nas, drugače pojmovati in uničiti z enim udarcem vse naše življensko delo. Človek je bil od zdavnaj konservativen egoist in mladina se je morala vedno boriti, da je uveljavljala svoje ideje. Vendar je tudi to pot zmagala jeklena volja do ustvarjanja in plemenita vera v ideal prave in čiste umet-

nosti. Naslednje delo «Lohengrin» je potrdilo leta 1850. upravičeni sloves tega velikana. V tem času pa, ko se je Wagnerjev duh pričel šele razvijati in dozorevati, je napočilo usodno leto 1848. Misel svobode je vnovič prešnila Evropo in ljudske mase so se bunile, da se otresejo zadnjih ostankov absolutizma. Tudi Wagner, revolucionarec od nog do glave, se jim je pridružil, a z izidom, ki je bil porazen, saj je tudi njega doletela najhujša kazen — pregnanstvo. Ko je bil najbolj potreben domovine, je moral bežati iz nje in se zateči s svojo ženo Mino Planerjevo v gostoljubno Švico.

Sledila je doba razmišljanja in razglabljanja, v kateri se je pričela njegova reforma oblikovati, dokler je ni popolnoma konkretiziral v svojih spisih, med katerimi je najvažnejši «Opera in drama», brošura, v kateri je obrazložena do podrobnosti njegova teorija dramatične glasbe in ki je vzbudila v tedanjih estetskih krogih obče zanimanje. Za razumevanje tega njegovega gibanja je potrebno, ozreti se nekoliko na splošni razvoj umetnosti in na razmere, ki so vplivale takrat na operno glasbo.

Po propadu grške kulture do tedaj ni dosegla umetnost še one popolnosti, ki jo opažamo v grški tragediji. Grška enotna umetnost se je po razrušitvi grških samostojnih držav razčlenila in poezija in glasba, ki sta bili prvotno nekaj nerazdružljivega, sta nastopili vsaka svojo samostojno in svobodno pot. Vendar ni bilo mogoče ne poeziji sami ne glasbi sami, doseči ono popolnost, kakršno vidimo v grški tragediji tretje dobe, to je dobe velikih tragikov. Zato opažamo v razvoju teh dveh umetnosti neko večno medsebojno iskanje združitve, ki se stopnjuje od stoletja do stoletja. Shakespeare, Goethe in drugi spoznavajo, ko pridejo do vrhunca svojega umejstvanja, da je njih cilj še daleč in v bridkem razočaranju kličejo glasbo na pomoč. Z druge strani vidimo, da je moral Beethoven, ko je prišel do viška, poklicati poezijo na sodelovanje, da je lahko spočel tisto nesmrtno pesem radosti, kakršna je baš njegova Deveta simfonija. Nasprotno pa opažamo, da operna glasba, ki bi morala biti edina verna naslednica grške tragedije, hira v neizprosni razmeri. Namesto da bi bila operna glasba vzor združitve obeh umetnosti, je postala banalen zmesek raznih ariozov, koncertatov, recitativov in drugih takšnih nestvorov, ki so bili napisani tja v en dan, samo da se je gospoda pri svojih pojedinah in sladostrastjih kratkočasila. Zakaj takrat je bila umetnost privilegij plemenitajev, ki so vzdrževali na svojih dvorih celo četo mladih ljudi, včasih pravih umetnikov, veliko krat pa le pustolovcev, ki so izkoriščali razsipnost in nerazsodnost svojih psevdomecenov. Temu je skušal odpomoci pred Wagnerjem že Gluck. Vendar se mu to ni posrečilo,

Albert Sirk: Pijanec.

bodi si radi razmer, bodi si radi pomanjkanja brezobzirnosti, ki je v takšnem slučaju potrebna. Nastopiti je moral Wagner, da je lahko s svojo prirodno odločnostjo in brezobzirnostjo neusmiljeno mahnil po trhli stavbi in razgalil vso gnilobo zastarelih sistemov. Njegova teorija, jasno načrtana v polemičnih spisih, se osredotoča v nekaj bistvenih točk. Predvsem opušča vsako podrejenost, bodi si glasbe poeziji, kakor poezije glasbi. Poezija naj bo izraz duševnega razpoloženja, a glasba bodi njega jasen komentar. Opušča na dalje vsakršne ločene komade, takozvane arije, duete itd., če tega delo izrečno ne zahteva. Takšni vmeski so bili pisani prej zato, da je mogel ta ali oni pevec razkazati svoje bolj ali manj naravne pevske zmožnosti. Glasba mora biti enotna od prve strani do zadnje ter se mora povzdigniti do najplemenitejše oblike glasbenega snovanja — simfonije. Oder pa se mora prilagoditi resnično doživeti drami.

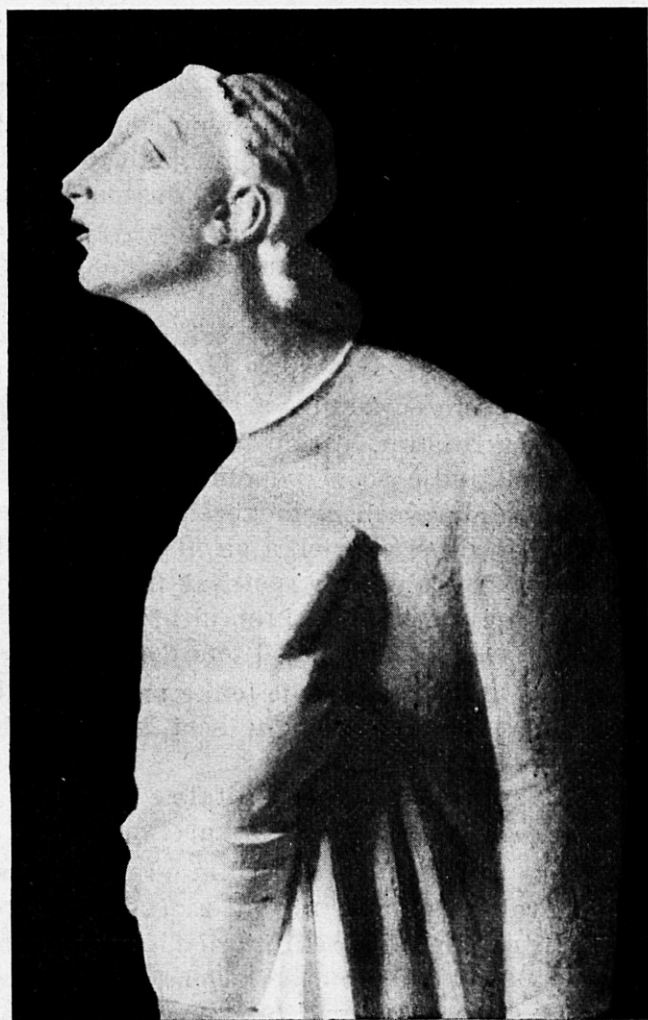
Da ne ostanejo njegove teorije zgolj nasveti, si je Wagner zamislil poizkus dramatične glasbe in ga je uresničil v ciklu «Prstan Nibelungov», ki je njegovo življensko delo. Uprizoritev tega dela zahteva velikega aparata, zategadelj bi se mogoče ne moglo nikoli uprizoriti v svoji prvotni obliki, da si ni dal Wagner sezidati pod pokroviteljstvom bavarskega kneza lastno gledališče na holmeu pri Bayreuthu na Bavarskem.

V času pa, ko je pripravljajal to svojo reformo, je še dovršil dvoje del in sicer «Norimberške pevce mojstre», rezko satiro na

račun tedanjih estotov, ki so ovirali njegovo očiščevalno delo, ter «Tristana in Izoldo», nesmrten spomenik njegovi ljubezni do Matilde Wesendonkove. Njegova labodja pesem pa je «Parsifal», globoko mistično delo, ki znači nekakšen začetek njegovega onostranskega življenja, zakaj že leto pozneje, 13. februarja 1883., je umrl v Benetkah, prepričan, da je dal svetu vse, kar mu je bilo usojeno.

Danes hodi glasba, kakor vse umetnosti sploh, povsem nova pota, ki bodo odločala o značaju človeškega snovanja v III. tisočletju, vendar smo lahko prepričani, da bodo Wagner in vsi duševni velikani preteklega stoletja ostali večni, kristalni simboli našega neskončnega iskanja Lepote.

France Gorše: Detajl iz „Marijinega oznanjenja“.

France Bevk:

Božajoča roka.

Od tega je že precej let, pet ali deset, tega ne vem natanko. Bil je vesel, solnčen dan, pod mojim oknom se je grel človek. Cunje, ki jih je imel na sebi, so bile beraške, le kroj je bil gosposki. Lasje so mu padali čez ovratnik, nohte je nosil dolge in črne, ozki čevlji so kazali špranjo in umazane nogavice. Na glavi je nosil polcilinder.

Tako mi je bilo ob pogledu na tega človeka, kakor da imam sijajno preteklost, omazano in opljuvano po Bog ve kakšnem slučaju, pred seboj. Zdaj se smeje dnevu, ki gre mimo na gnojnem vozu in po nerodni poti in je svinja uprežena vanj. Pa mu zakliče: «Izprezi in kreni na pravo!» Voznik pa se smeje čudaku, ki ima prav, in mu vrže palanko za dovtip.

Nagnil sem se nad okno, človek se je ozrl po meni. Ta hip sem zagledal tudi njegove krmežljave oči, ki so se zdele modre in dobre. Njegovo divje porastlo lice se je smejalo v mnogoterih gubah s tistim smehom, ki je tako zelo podoben bridkemu joku.

Spregovoril sem; nič pametnega, samo, da sem spregovoril. «Ali se solnčite?»

Pomolčal je in dejal šele čez nekaj hipov, kakor da ga odgovor mnogo stane.

«Gledam ljudi... Rad gledam ljudi. Vsak je drugačen. Po obleki, po obrazu, po notranjosti.»

«Po notranjosti?» sem se čudil.

«V kolikor so enaki tistim, ki sem jih jaz utegnil spoznati,» je nadaljeval. «Nekateri ljudje so si popolnoma podobni. Recimo, da je deset vrst ljudi. Vendar vseh ni mogoče razpodeliti v popolnoma enake predalce. Mišliš, da si ga vjel, a ga nisi. Umetno dno ima kakor tatinske skrinje. Prideš do dna, potrkaš in dobiš nov pokrov in nov predal. V tem je najzanimivejše in najdražje. Bogve, kateri greh, ali katera čednost je tako globoko med tem dvojnim dnom...»

Gledal je pred se in opazoval svoje tenke prste v solnčni svetlobi.

Nehote, kakor da pravim samemu sebi, sem mu dejal: «Ti — človek z dvojnimi dnom...»

Ta beseda ga je znova oživila. Zahihital se je, kakor da je v mojem stavku dotip. Pokazal je redke, črnikaste zobe.

«Gospod, jaz sem jasen, kakor da sedim od rojstva vsakomur na dlani. Če bi imel dvojno dno, za greh ali za čednost, bi danes sedel v pisarni ali govoril na shodu. Nisem fatalist, ali vem, da je človeku do neke mere vse usojeno. Vedno sem delal vse po svojem srcu; odpenjal sem plašč svojega bistva in sami veste, da pod plaščem slednjega človeka ni vse tako, kakor bi moralo biti. Svet hoče brez-

madežnih ljudi, ker je sam hudoben. Brezmadežnih vsaj po suknji. Ljubico za kratek čas predstavi za nevesto; če si hotel postati oče na način ki ni po predpisih družbe, zabrani pot narave z vsemi sredstvi. To je javna morala, zato ima tako ime. Notranja morala je pastorka. Če si sleparil, zapiši v postavko, da si dal za uboge. Izganjaj hudiča z Belcebubom! Krščanstvo ljudi je stikanje po madežih na vnanji strani plašča; kontrola, če si greh dovolj spretno prikril.

Vidiš; jaz sem nekoč napravil greh in ga nisem hotel prikriti. Nisem osleparil, niti oropal — bil je eden izmed grehov... saj jih je mnogo — ne bom ga pravil. Bil je greh, ki ni škodil svojemu bližnjemu ne socialno in ne drugače. Sem pa človek, ki se kažem takšnega, kakršen sem, in to je zlo.

Naenkrat so me zagledali z odpeto suktnjo, golim telesom in s pego na telesu. In če ste kdaj doživeli trenutek, ko še vse okrog vas zakolne proti vam, boste razumeli mene, drugače me ni mogoče razumeti. Merili so me dolgi pogledi, vse oči na mojem telesu, vse besede so mrzle; kadar stopite v družbo, ta utihne; ko izginete skozi vrata, šepeče. Nihče nima poguma, vsi so pogumni. Vi jih gledate kakor prosojno steklo, sence se odražajo, ljudi ne vidite ne njih misli.

To je trajalo tako dolgo, da so sklenili, da me izvržejo iz svoje srede, toda nihče ni imel poguma, da mi to reče. Moj najboljši prijatelj mi je to povedal. Ko je ležala njegova beseda na mojem srcu kakor kamen, se je oddahnil.

Nisem klel ne vzdihoval, ker sem bil mlad in sem pametno mislil: «Ali so upregli moje zmožnosti ali mojo omadeževano suktnjo? S svojimi zmožnostmi jim služim, ne s svojo suktnjo.»

Čez nekaj časa si nisem znal več odgovoriti. Zavrgli so me z vsem skupaj, jedro radi lupine. Tedaj sem se prvič zamajal in sem šel po stopnicah velike hiše v tretje nadstropje k nekemu gospodu, na katerega sem redko mislil in ne vem, kako da sem se bil ta trenutek spomnil nanj.

Sprejel me je prijazno, kakor da za nič ne ve in ko sva govorila o vsem, le o tisti zadevi ne, sem se hotel posloviti. Tedaj mi je dejal:

«Tista stvar ni, da bi si jo gnal k srcu. Vi veste, kako se je zgodilo, vi poravnajte v svojem srcu. Imejte pogum!»

Njegova roka je božajoče padla na mojo ramo. Bilo mi je, da bi se tisti hip razjokal. Ta človek mi je dal s to besedo več, kot mi more kdo dati. Stisnil sem roko vroče in sem samo nekaj zajecljal...

Danes sedim tu radi tega, ker drugi ljudje niso bili istega mnenja. Božajoča roka gre za menoj, čutim jo slednji dan skozi dolgo

vrsto let. Ta edina mi je ostala od vsega. Moj rešilni pas, nanj se je obesila moja duša.

Vidim pa ljudi do dna, skoraj vse ljudi in se smehljam, ker so slabši od mene...»

Umaknil je, mežikal v solnce in gledal mimoidoče ljudi; smehljati pa se ni prenehal.

Rikard Katalinič-Jeretov:

Marsovi sinovi.

Utilhnulo gruvanje topova. Zanimemila pjesma smrti, a mrtvaci leže po poljani širnoj, što je nekoč radjala kruhom. Tri se vojnika znoje, kopaju jame, kud će da ih polegnu bez lijesa i opijela na vječni počinak. Kopaju i govore:

Prvi će od njih: — Bila je krvava slava, pa ima i mrtvih glava!

Drugi na to: — Ala sam ga zadimio kundakom po glavi.

Treći: — Zadavih ga rukama, nijesam imao više metka.

I nanovo se oglasi prvi: — Ja sam sjekô i desno i lijevo, pa, valaj, ili oni mene ili ja njih...

— Stoj! Ne kopaj!... Evo se vrapčić skotrljao u jamu — zaustavi brižno prvi — svoja dva druga u poslu.

— Nejak je jošte, jedva polijeta, onaj će od kundaka.

— Ajde da ga vadimo siročê jadno, — gotovo zakuka onaj, što je davio rukama.

— Jest, veli, grehota je da ga zemlja udavi... Neka je i on pod suncem — završi onaj od krvave slave. — — —

— — — I ona se tri čovjeka, što su za poslednjeg juriša bila tri tigra, tri risa, tri belzebuba sjedinila kao tri sveca asiška da spasavaju vrapčića od nemile smrti.

Iz uredništva in uprave.

Sila razmer nam je onemogočila, da bi izdali zadnje številke tega letnika, kakor je bilo v načrtu. Potrudili se bomo v novem letu, da popravimo vse to. Naj se zaveda vsak, ki nam je stal v tem času zvesto ob strani, da je tudi njegova zasluga, če bo od slej naš list še vse važnejši in uspešnejši činitelj v primorskem kulturnem življenju. Sicer pa opozarjamo na uvodni članek.

Šolska številka, ki je po gradivu že zaključena, izide najbrže kot samostojna knjiga in bomo poskrbeli, da jo dobe naši letošnji naročniki po nižji ceni.

Ponatiskujemo iz zaplenjene številke Kataliničeve «Marsove sinove» in tri posnetke iz del našega mladega kiparja Franceta Goršeta, ki deluje v Trstu in je danes priznana sila.

V novem letniku mislimo naloge uredniške listnice razširiti. Postane naj predvsem prostor, v katerem se bo uredništvo pogovarjalo s svojimi sodelavci, zlasti mladimi. Vsak, ki si bo tega želel, bo dobil z naše strani kakšen nasvet in oceno svojih zmožnosti, kakor bomo mi sami rade volje sprejeli vsako mnenje, ki bi koristilo izpopolnitvi našega lista.

* * *

Cena te številke v podrobni razprodaji znaša 2.— L.

Albert Sirk: Veslači,

Z. P.:

Melanholija.

Gosta, siva megla pokriva ves dolgi drevored. Komaj, komaj vidne so dolge veje golih dreves.

Gosta megla, raztrgana tu pa tam od tresočice se luči medlih električnih žarnic...

Moja duša vidi sedaj svet tako majhen, tako slaboten; nemo-goče, kakor v pravljici se ji zde sedaj one lepe zemlje, polne solnca, smeha in sreče!

Toda sanja in bi rada živela sedaj v teh čudovitih in pravljicih zemljah.

Ker Dobro spoznamo samo tedaj, ko ga ni več.

In ko se povrne, se ga navadimo, da ga ne znamo ceniti in umeti.

Ta dan! Tiho, tiho, komaj, komaj vidne so deževne kaplje. A te kaplje trkajo na okna, na šipe; zdi se, da bijejo po glavi, mešajo misli in vrtajo po možganih, počasi, počasi a neizprosno... In blazne

misli se ti porajajo v glavi. Zde se ti blazne, ker nisi nikoli mislil nanje, do sedaj, do danes, ko te vse sili, da misliš nanje. Počasi, polagoma zapreš oči in sanjaš, sanjaš o tem otožnem, bolnem jesenskem popoldnevu...

Sanjaš o solnčnih dneh. Sanjaš o stvareh, ki so zdavnaj minule, ki se ne povrnejo več, nikoli več... Zavite so v magičen pajčolan pozabljenosti, minulosti in so ravno radi tega tako očarujoče. Povrnejo se ne več...

Dež pada, pada. Bije na okna, na šipe, na glavo, na možgane. Drevored je zavit v meglo. Veje golih dreves so kakor pošastne roke, ki se stegujejo po nečem daljnem, nemogočem... Električna žarnica trepeta v sivem objemu megle.

Jaz jočem; ne vem zakaj, ne vem čemu. Niti ne čutim joka v grlu; samo čutim solze v očeh, čutim, kako mi polze počasi po licih. Zakaj jočem?! Zakaj? Kakor otroci sem, ki se smejo in jočejo brez vzroka.

Dež pada še vedno... Kakor da bi tudi nebo jokalo z mano...

Ali ne bo nehal ta kruti dež! Ali ne bo konca temu brezkončnemu jesenskemu popoldnevu?

Izlet na Doberdob.

24. oktobra, v mladem jutru, nas je korakalo troje po trdem tržaškem tlaku proti rojanskim obokom, kjer smo se pridružili majhni gruči mladincev. Nekaj krepkih zdravo, pot pod noge in hajdi proti Barkovljam, mimo od nalivov razrušenih zidov in kupov še neodstranjenega blata. Pot do Miramara je bila lepa in ravna in tisto mehko valovanje morja je dobrodejno vplivalo na naše razigrane duše. Prišli smo do steze, ki vodi od Miramara do postaje, najbrž je to bližnjica, ker je grda in strma. Od daleč smo slišali sopihanje vlaka, ki ni šel baš hitro — ker je nevarno, da se poruši proga radi premehke zemlje; pred nami pa se je uporno dvigala ta strma steza in smo vsi molčali in sopeli. Pravici na ljubo bodi povedano — in ne morda radi samohvale — da sem bila v vrsti, ki se je pomikala dalje, druga, kar je v popolnem navzkrižju z mojo staro navado. No pa smo vendarle mi zemljani, ki smo iz mesa in kosti in ne iz starega železa, prehiteli vlak za cele tri minute.

Trije vagoni so bili pred nami, v četrtega smo stopili in zasačili še dve tovarišici in tri tovariše, ki jih bomo od slej naprej prištevali k bogatejšim, ker so se peljali eno postajo več nego mi. Od Miramara vse tja do Devina smo peli po naše. Devinska postaja je od vasi same nekoliko oddaljena, cesta, ki nas je ločila, je kmalu izgi-

nila za nami. Devin me je presenetil. V svoji nelogični fantaziji sem si ga predstavljala vsega nizkega, sivega in ribiškega. Namesto tega pa so hiše visoke in gosposke, kar daje Devinu novo povojno lice. Ob Timavu smo se ustavili, se slikali in nadaljevali pot, ne da bi olajšali nahrbtnike. To pa ni bilo po volji puntarskim želodcem peterih tovarišic, ki so bolj miroljubne narave. Po večkratnem povpraševanju smo v neki hiši pri Sv. Ivanu Devinskem dobile mleka; dve bolj srečni tovarišici pa sta v pristanu svoje skledice dobile kos jadvrovine v obliki smetane. Ko smo si privezale dušo, smo jo takoj ubrale za družbo, ki je bila še precej pred nami. Ob Doberdobskem jezeru, tik pred ciljem izleta, smo veselo merile cesto, ki smo jo naredile deloma peš, deloma s furlanskim osličem, deloma pa z mnogo finejšim in hitrejšim prevoznim sredstvom modernih časov.

Do vasi smo rabili, če se ne motim, še kakšnih petnajst minut. Tudi Doberdob je velik in ima vse hiše svetle in lepe, kakor da bi v vsaki hiši stanoval župan iz slovenskega romana. V gostilni smo odložili nahrbtnike in se utaborili za nekaj ur. Pred gostilno smo plesali kolo in so nas ljudje radovedno gledali. Popoldne smo se podali na vas in smo peli in peli, da se je nabrala okrog nas vsa vaška mladež, ki smo jo začeli spraševati po imenih in drugem. Brhki Mirko, Vladko, Slavko, Joško itd. — vseh imen si nisem zapomnila — so sprva boječe, pozneje pa vedno korajžneje odgovarjali in so nam povedali to in ono. Ko smo pod večer odhajali iz Doberdoba, smo jih vse po vrsti lepo pozdravili. Pa so še tako majhni ti prvorazredniki, da bi jih človek najrajši vzel s sabo, samo da ne zaidejo. Na koncu vasi so nas odrastli otroci veselo pozdravili. Nazaj grede smo se ustavili še v Jamljah in tam nekaj krat prav lepo zapeli. Na devinski postaji smo sedli v vlak, ki nas je odpeljal v mesto, med te utrujajoče zidove, s trdno zavestjo v srcu, da se vračamo duševno in telesno oživiljeni in močnejši, za lažje kljubovanje vsem neprilikam.

Nikova.

VESTNIK

Društveni

D. K. N. TOMMASEO

se je s svojim delovanjem precej ustalil. Borba za obstanek društva je srečno izvojevana in danes polažoma pričenjamo z delovanjem v dobrobit lastnega članstva, bodi si v kulturnem, bodi si v telesnem oziru. V to svrhu je dovolj, če pogledamo nekoliko podrobneje delovanje društva, da se prepričamo o resničnosti te trditve. Redni tedenski sestanki so vselej dobro obiskani in

predavanja pazno poslušana. Včasih smo se morali zadovoljiti s kopicco ljudi, ki so sicer bili v splošnem požrtvovalni, ki pa niso imeli smisla do vzvišenejših vzgojnih nalog. Tudi s predavanji je bil vedno križ, ker je primanjkovalo moči. Danes smo v tem oziru dobro preskrbljeni, ker so predavanja in predavatelji prijavljeni že za več sestankov naprej. Vendar bi pa morala biti naloga odbora, da bi bil s predavanji nekoliko bolj izbirčen in nam nudil takšna predavanja, ki so naši vzgoji res koristna in primerna. Kar

se tiče posebnih vzgojnih sredstev, za katere ni kompetenten društveni sestanek radi svojega splošnega značaja, so se ustanovili razni odseki, kjer se lahko vsak član udeležuje po svojih zmožnostih in željah. Tako se je ustanovil gospodarski odsek, ki ima nalogo, da seznanj članstvo s posameznimi gospodarskimi problemi, ki so za naše razmere nad vse zanimivi in potrebni. Na dalje obstoji dramski odsek, ki se bavi predvsem s krasnoslovljenjem. Da je naloga dramatičnih odsekov predvsem uprizorjanje raznih iger, je napačno mnenje, ki je večkrat vzrok, da naši dramatični odseki ne delujejo. Društva, ki ne morejo uprizorjati iger, bodi si radi pomanjkanja moči, bodi si radi razmer, lahko mnogo koristijo članstvu z recitacijami in deklamacijami, ki služijo predvsem temu, da se človek privadi blaglasju kakšnega jezika in da se seznanj z njegovo literaturo. Zato se mora takšen odsek toplotno priporočati. Poleg teh dveh odsekov mislimo ustanoviti v svrhu duševne izobrazbe še odsek jezikovnih vaj, ki bo gojil med članstvom tudi tuje jezike in tuje književnosti. Tako se bodo za začetek ustanovili razni tečaji za italijanščino, nemščino in francoščino, kjer se bomo v teh jezikih razgovarjali o raznih vsakdanjih problemih ter čitali v originalu razna dela svetovne literature. Misel je nad vse koristna in upati je, da se v najkrajšem času uresniči. — Za telesno vzgojo skrbi športni odsek. Tako imamo že del časa svojo nogometno četo, ki se s pravo vneto udeležuje raznih prvenstvenih tekem, kjer si je priborila dokaj laskavih uspehov, če pomislimo na nestanovitnost takšnih dijaških čet. Poleg tega se je v zadnjem času ustanovila tudi hazena, ki je pravkar pričela z vajami. — Omeniti nam je končno še igralski odsek, ki skrbi za zabavo v času brezdelja in ki je pričel z zelo živahnim delovanjem. Igramo šah, damo, mah-yong in razne druge manj važne igre. — Zadoluje ta kratki pregled, da se prepričamo o resnosti društvenega delovanja, poleg tega je še mnogo drugih načrtov pripravljenih, ki se bodo uresničili, komaj dobimo priliko. V zadnjem času se je sprožila tudi ideja za pristop v Z. M. D. z ozirom na mladinsko tendenco našega društva, ker pa spada to vprašanje v področje D. U. se je predala ta velevažna zadeva odboru, čigar sklep pričakujemo s splošno pozornostjo.

h. š.

M. D. Barkovlje je bilo razpuščeno z odlokom 4. decembra 1926.

IZ MLADINSKEGA DRUŠTVA «ŠPARTA».

V našem društvu se je uvedel pravi sistem špartancev, ta namreč, da se izčisti vse, kar je slabega, oziroma, kar smatra odbor za slabo. Ne vem, kam bo ta odredba odbora dovedla naše društvo. Pred nekaj meseci so ustanovili škedenjci novo slo-

vensko društvo z imenom Š. K. Concordia. Nekaj članov Šparte se je vpisalo v Concordijo, a kljub temu so delovali kot dobre moči pri raznih odsekih mladinskega društva. Našim voditeljem to ni bilo po volji in so sklenili, da ne more biti nihče obenem član obeh društev. Tako torej so morali vsi tisti, ki so tudi pri Concordiji, izstopiti; sicer lahko še na dalje delujejo, a samo kot gostje. Kako bo od sedaj naprej v «Šparti», bom poročal v prihodnji številki. Dne 25. ... bra smo na sestanku proslavili 20-letnico smrti našega pesnika Simona Gregorčiča s predavanjem in tremi deklamacijami. Sestanka se je udeležilo okrog 40 članov. Ob tej priliki se je g. Mladen Flego ponovno izkazal kot dober prijatelj društva s tem, da je narisal krasno sliko S. Gregorčiča.

Gotovo bo kdo izmed čitateljev vprašal, kako je z atletiko, ker je dopisnik v zadnjem «Našem glasu» rekel, da je ta panoga športa našla v Šparti precej zanimanja. Žal pa, da je bilo zanimanje le hipno in je kmalu ponehalo.

Splošno vlada sedaj v društvu precejšnje mrtvilo; sestanki so neredno obiskovani in zelo mrtvi. Odbor ne more dati društvu pravega razmaha, ker ga še sam nima; zato pa je potrebno, da se odbor zdrami in loti resnega dela, ali pa da odstopi, ker v časih, kakor so danes, ni umestno životarenje.

Škednjiški mladinec.

(V naših dopisih ni treba, da bi samo hvalili, kar je graje vredno, moramo tudi grajati. Zato nam je ta dopis kot primer, dobro došel. Naj se pa oglasi drugi zvon, da bomo vedeli, kako je v resnici. Nam se zdi, da bi se stari spor v škednju najbolj pametno poravnal tako, če bi tudi Concordia pristopila k Z. M. D., kakor se spodobi za vsako društvo, ki druzi v svojem okrilju mlade ljudi. Glede graje na račun odbora M. D. Šparte pa bi menili mi, da je delavnost vsakega odbora odvisna od delavnosti članstva. Kjer je članstvo agilno, bo na vsak način tudi odbor in narobe. Kolikor vemo, se je tisti sklep glede dvojnega članstva v škednju sprejel z večino glasov na enem zadnjih članskih sestankov, odbor se torej lahko sklicuje na to dejstvo, da se je treba v organizacijah držati večinskih sklepov, dokler so pač večinski. — Op. ur.)

Športni

RADO FAČ:

ŠPORTNI POMENKI.

V neki številki «Našega glasa» sem na splošno pisal o pravilni športni vzgoji.

Nočem sicer trditi, da so imele moje besede takojšen odziv pri naših mladincih, da so pa vendarle nekaj dosegle, so mi priča nekateri trainingi naših čet. Posebno bi stavil

za vzgled vajo, ki jo je imela ena zadnjih nedelj «Prosveta». Nogometniki v popolni športni obleki, pripravljene, kakor da bi morali vojevati težko tekmo. Pred pravim trainingom so igralci pod vodstvom lahkoatletskega trenerja izvršili nekaj vaj, si utrdili mišice s tekom in postavili dihalni aparat na majhno preizkušnjo. Sledil je nato pravi training nogometa na «ena vrata». Da je bil prostor vsem odkazan, ni treba omeniti. Pravo veselje je bilo gledati disciplinirano moštvo pri vezbi za težki nastop, ki ga so pričakovali.

Sicer so druge čete mnogo boljše lastne igralce glede športne discipline. Mislim, da bi društva s takimi rednimi vajami mnogo pridobila v razumevanju reda.

Kakor je že v tisti številki omenjeno, se bo lotilo športno uredništvo «Našega glasa» priobčevanja razprav o posameznih športnih panogah. Posrečilo se je torej, da bo že s prihodnjo številko pričelo to naše delo. Odlični strokovnjak v lahki atletiki se je odločil da spiše jedrnat shematično razpravo, kako naj se goji ta najvažnejša panoga športa. V kolikor bo seveda mogoče, bo razprava spremljana s primernimi skicami, oziroma slikami. Bo to prvi poizkus, ustvariti si lastno športno literaturo.

Kot eno nadaljevanje teh razprav, bom jaz sam spisal nekaj o hazeni, kar bo našim številnim trenerjem služilo kot ročna knjiga. Kar pa globoko obžalujem, je dejstvo, da se mi do sedaj ni posrečilo, dobiti koga, ki bi mi spisal nekaj podobnega za nogomet!

Pri važnosti in obsežnosti, ki jo zavzema nogomet pri nas, bi bila skoraj najvažnejša ta razprava. Mogoče da se radi te ugotovitve zglašijo vseeno kakšen nogometni izvedenec.

Zglašijo naj se direktno na uredništvo ali pa na športnega referenta pri Z. M. D. Ker smo baš pri športnem referentu, bi naglasil, da se je odbor Z. M. D. popolnoma strinjal z izvajanjem «Našega glasa». Posledica temu je bila tudi ta, da imamo sedaj športnega referenta. Sklical je že dva krat sestanek nogometnih načelnikov Zveze. Prvič z delnim uspehom, ker se jih je vseeno nekaj zglašilo, drugič pa se sestanek radi odsotnosti večine sploh ni vršil.

Na prvem sestanku so v občini govorili o skorajšnjem nastopu mladinskih čet na letošnjem prvenstvenem tekmovanju, o notni uredbi in poslovanju odsekov, športni literaturi, športnem fondu i. t. d.

Izvolila se je tudi komisija treh članov, ki ima nalogo, da sestavi poslovnik športnih odsekov.

Drugi sestanek ni, kakor že omenjeno, imel uspeha. Pričakujemo torej dela športnih vodij v sporazumu s športnim referentom Z. M. D.

Kaj bi morali še kaj omeniti? — Seveda! Športno uredništvo «Našega glasa» bo s prihodnjim letom priobčevalo poleg že omenjenih razprav, tudi kratka mesečna poročila o prvenstvenem tekmovanju. Dodali bomo poročila še majhno oceno o raznih tekmah. V ta namen bi nam izvrstno streгла kratka mesečna poročila posameznih društev o izidu vseh tekem meseca.

Da bi tudi posamezna društva doposlala fotografije res klasičnih faz in raznih nogometnih, hazenskih in lahkoatletičnih tekmovanj, bi brez dvoma doprineslo do prav res lepega športnega kotička v «Našem glasu»!

Z naše strani se bomo potrudili, da ustvarimo našim zvestim čitateljem športnikom nadomestek za toliko pogrešano športno glasilo z ravnokar omenjenim športnim delom v našem listu. Da pa morajo športniki s svoje strani napraviti vse potrebno, da nam to uspe, je seveda glavni pogoj našemu načrtu.

Za danes torej zaključimo naš pomenek! Z novim letom pa: «Na delo!»

Splošni

UKREP O ZAPLEMBI.

Prefekt Tržaške pokrajine, videč slovenski list «Naš glas» oktobra - novembra 1926;

uvažujoč, da vsebuje v svoji celoti elemente, ki morejo razburjati duhove z nevarnostjo motenja javnega miru;

videč obstoječe odredbe o tisku in člen 3. občinskega in pokrajinskega zakona 4. februarja 1915., št. 148.;

o d r e j u j e:

slovenski list «Naš glas» oktobra - novembra 1926. se zapleni zavoljo svoje celote.

Za izvedbo pričujočega ukrepa se pooblasti kr. kvestura v Trstu.

Trst, 16. nov. 1926.

Za prefekta: **Zanconato.**

TISKOVNI SKLAD.

V Sv. Križu pri Trstu, v hiši K'nta Sartotovga, so nabrali patriotje Našega glasa za njegov sklad na dan novega leta 32 lir in 3 Din. Posnemajte!

OCENA.

Dve potrebni knjigi.

Hočemo živeti! V suši in vihri
prva uvene nežni mladika in
usahne v noč. Pomagajmo ji za
časa!

(A. Širok, poročilo o «Novem
rodu» v «Ženskem svetu», l. I.)

Kmalu po vojni smo se Slovenci v Juljski krajini vzbudili iz otopelosti, v katero nas je pahnila vojna, in začelo je brsteti novo kulturno življenje. Pri tem nismo pozabili na našo mladež in naša mladinska literatura se je sorazmerno mnogo bolj razvijala tu pri nas nego pa v Sloveniji.

Že v letu 1919., skoro še med ruševinami, je založila «Narodna tiskarna» v Gorici Wildove «Pravljice» v prevodu Alojzija Gradnika. Naslednje leto je Karel Širok izdal v samozaložbi «Jutro», zbirko lepih mladinskih pesmi; France Bevk je privedil antologijo najboljših slovenskih otroških pesmi «Malčki in palčki». Z mladinskimi igrami nam je postregla «Prosveta» v Trstu, ki je izdala Ribičič-Voukovih «Šest mladinskih iger». Dobili smo potem Ribičičevo «Kraljico palčkov» in Bevkovega «Bedaka Pavleka»; Širok se je spet oglašil s «Slepimi slavčki» in Fran Žgur je zbral svoje mladinske pesmi v knjigi «Pomladančki». Končno je «Narodna knjigarna» v Gorici založila še Ribičičev «Kokošji rod».

Častno mesto v zgodovini našega mladinskega slovstva zavzemlje «Novi rod»; šest letnikov tega lista, šest zlatih knjig. «Novi rod» je bil najboljši jugoslovanski mladinski list; umrl je, ko je bila razpuščena «Zveza slovanskih učiteljskih društev v Juljski krajini», ki je ta list izdajala.

«Edinost» in «Novice» sta izdajali prilogo «Za našo deco», katere je pa izšlo le 8 števil. «Mladi Istranin», mladinska priloga «Istarske riječi», je tudi že pokazal svoje znake usmerjanja k učnemu problemu.

Sedaj smo napravili spet velik korak naprej: «Goriška Matica» je izdala «Prve ko-

rake», «Goriška Mohorjeva družba» pa je dala naši deci «Kolačke».

Dovolj je, če povem, da je sestavil «Prve korake, vesel abecednik našim malim v domačo vajo s kratko razlago», priznan in izkušen šolnik, učitelj Ferdo pl. Kleinmayr, ki je nekdanj sestavljatelj tudi šolska berila. Tu, v knjigi je pri že podani snovi samo kakšna malenkostna izprememba in dodana je razlaga velikih črk, pri katerih so tudi povesti, ki imajo po večini strogo vzgojno tendenco. Ta tendenca se jasno izraža v sklepnih besedah vsakega sestavka. — O malenkostnih nedostatkih ne bom pisal, vendar naj omenim, da pri pisanih črkah ni tisk bog ve kako vzoren; pomisliti je treba, da je to abecednik. Metodo, na kateri je ves abecednik zgrajen, moramo samo pohvaliti. Danes boljše metode nimamo.

«Kolački», to pa so res «kolački s sladkorčkom potreseni». Prireditelj (P. P.) te knjige pa je računal na otroke, ki črke že poznajo; na prvih straneh je nekaj pesmic, ki imajo očitno namen, seznaniti deco s črkami, ki se jih v šoli ni učila (Oče uči Cicibana čitati, Šime naš je miš lovil, Žena žito žanje i. t. d.), zato menim, da bi bilo prav, če bi te črke otroci v «Kolačkih» videli tudi pisane. Vsečina je pestra in zelo privlačna. Zraven teh lepih, za mladinsko knjigo neobhodno potrebnih lastnosti imajo «Kolački» tudi veliko vzgojno vrednost. Tu pa tam je kakšen sestavek, ki literarno ni bog ve koliko vreden, a je bil uvrščen med «Kolačke» baš radi svoje vzgojne tendence. Prav je, da imamo v knjigi kar šest pesmi oz. povestic, katerih vsečina ima namen, otroke vzgajati k treznosti.

Obe knjigi, «Prve korake» in «Kolačke», je zelo posrečeno ilustriral Milko Bambič. Njegove ilustracije so dale obema knjigama že na zunaj veselo in prijetno lice.

«Prvi koraki» in «Kolački» morajo v vse slovenske hiše; vse naše družine naj nabavijo svojim otrokom vsaj eno izmed obeh; potrebovali pa bi obe, ker so «Kolački» dopolnitev «Prvih korakov».

Odprimo vrata na stečaj naši knjigi, da bo slovenska beseda večno živa, «beseda vriskanja in petja», kakor pravi naš veliki Cankar.

D. P.

Leto II, 10-12.

ITALIJANSKA OPERA V TRSTU.

Že več let opažamo v delovanju gledališke uprave Politeama Rossetti neko resno stremeljenje po izboljšanju te ljudske operne sezone. Program se od leta do leta boljša in večja, tako da je letos stopil na vodilno mesto tržaškega opernega udejstvovanja, zakaj sezona v mestnem gledališču, če jo bo sploh mogoče otvoriti, ne bo nikakor mogla ustrezati zahtevam in potrebam tržaškega občinstva*) Igralsko osobje šteje v svoji sredi nekaj odličnih pevcev, ki so že sami po sebi porok pristržnega uspeha. Tako smo imeli priliko slišati Avreliana Pertileja, tega dekana italijanskih tenoristov ki je že nekaj let stalen in priljubljen član milanske «Scale», kjer je krstil z uspehom že celo vrsto novejših del, med katerimi, kot omembe vredno, posmrtno delo Arriga Boita «Nerona». Dalje omenjam Wesselowskega, ruskega tenorista, ki je stopil pred kratkim na italijanske odre, a povsod z uspehom. Od baritonistov smo slišali B. Francija, ki nas je že lani presenetil s svojim ogromnim glasom in ki spada brez dvoma med najboljše pevce današnje Italije. Od pevk je nastopila Gilda Dalla Rizza, ki nam je tudi znana že iz lanske sezone v Verdiju, ko je z uspehom nastopila v «Frančeški». Med ostalimi so bili tudi bolj ali manj priznani pevci, tako da bi sezona bila res lahko izborna, če bi se uprava nekoliko bolj potrudila, da izgledi in uravnovesi razmerje med ostalim ansamblom. Vodstvo sezone je bilo to pot v rokah Franca Capuane, ki je posvetil svoji nalogi vse svoje najboljše moči, da čim dostojneje zadosti zahtevam tržaškega občinstva. In to se mu je deloma tudi posrečilo.

Kot otvoritveno predstavo smo imeli «Borisa Godunova» Modesta Petroviča Musorgskega (1839.—1881.), ki si je znal pridobiti domovinsko pravico v glasbenem svetu

*) Med tem se je sezona v mestnem gledališču vendarle otvorila. Op. ur.

sploh že z letom 1874., ko se je vrnil Saint Saëns z Ruskega z njegovo partituro, na kateri je študirala skoro vsa poznejša francoska generacija. Delo ima zaradi svoje folklorističnosti posebno življensko silo in je zgoščena v njej vsa idealnost ruske «Petrice», znane tudi pod imenom «Kučka», ki je usmerila svojo šolo v znamenju ruske narodne umetnosti. Sledil je «Barbiere di Siviglia» G. Rossinija (1792.—1868.), ki je dokaj duhovito delo, a se mu nekoliko preveč pozna značaj dobe, iz katere je vzniklo. Če je človeku znano, s kakšno lahkoto in frivolnostjo se je izvrševal v tisti dobi «popklic» glasbenika, žal, ne more imeti velikega zaupanja v takšne duševne proizvode. Tem bolj je zadovoljila «Manon» J. Masseneta (1842.—1912.), ki je bodisi radi dobre zasedbe, bodi si radi svoje lirčnosti žela splošno odobravanje. «Lucia di Lamermoor» Gaetana Donizzettija (1798.—1848.) je zanimala radi prisotnosti A. Pertileja, Verdijevega «Traviata» pa radi Gilde Dalla Rizza. Obe deli sta tržaškemu občinstvu že dokaj priljubljeni, zato ni manjkalo potrebnega uspeha, čeprav je v teh delih prišla do najvišjega izraza velika kvalitativna razlika v igralškem osobju. Z «Lohengrinom» R. Wagnerja se je sezona nad vse častno zaključila. Uprava se je potrudila, da zbere v tem delu vse svoje sposobnosti, tako da nam je nudila res dobro, izvajanje tega tako priljubljenega Wagnerjevega dela. Od kar se je to delo izvajalo prvič leta 1850. v Weimarju pod vodstvom Liszta. — Wagner je takrat že bil v prognanstvu — so morali preliti veliko črnila, da so izvojevali do konca estetično bitko, ki jo je bil Wagner s takšno odločnostjo započel. Danes se zdi skoro nemogoč in nerazumljiv oni silni odpor, ki ga opažamo napram tej splošno koristni reformi in ki je bil kljub temu popolnoma upravičen in utemeljen.

h. š.

V nobeni slovenski družini ne sme manjkati

„NAŠ GLAS“!

JAKOB PERHAUC - TRST

velika zaloga vina, žganja in likerjev

ustanovljena leta 1878

Trst, via S. T. Xidias št. 6 - Telef. 2-85

Vedno v zalogi in po nizkih cenah: pristen istrski tropinovec, kraški brinjevec in kranjski slivovec. **Lastni izdelki:** šumeča vina kot šampanjec, šumeči istrski refošk, Lacrima Cristi itd. **Specijaliteta:** Jajčji konjak, Crema marsala ter raznovrstni likerji in sirupi, kakor tudi PRISTNI MALINOVEC itd.

Ustanovljen 1892.

Ustanovljen 1892.

Kdor želi imeti električno razsvetljavo, naj se nemudoma obrne do najstarejšega elektro-tehničnega zavoda

F. S. DALSSASSO

Telefon 616 - TRST, Via Mazzini 3 - Telefon 616

ki izvršuje točno in solidno po ugodnih cenah vsakršno delo iz elektro-tehnikе: električne napeljave, telefone, strelovode, stroje z električno gonilno silo, i. dr.

Proračune in cenvite na zahtevo!

Franc Janhuba

Trst, via Torricelli 7

priporoča svojo

KROJAČNICO

Delo solidno, cene zmerne.
Ima tudi razne vzorce na izbero.

Ivan Kerže

Trst, Piazza S. Giovanni 1

priporoča svojo trgovino vseh kuhinjskih potrebščin, vseh vrst lesenine, vinske posode, kroglje ameriškega lesa, porcelana, aluminija, emajla i. t. d. i. t. d.

Just Maurič

TRGOVINA Z MEŠANIM IN KOLONIJALNIM BLAGOM

Na debelo in na drobno.

Via dell'Istria 14 - TRST - Via dell'Istria 14